ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 11ης Ιουλίου 2002 *

Στην υπόθεση C-60/00,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Immigration Appeal Tribunal (Ηνωμένο Βασίλειο) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Mary Carpenter

και

Secretary of State for the Home Department,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 49 ΕΚ και της οδηγίας 73/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 1973, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των υπηκόων των κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας στον τομέα της εγκαταστάσεως και της παροχής υπηρεσιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 144),

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, N. Colneric, και S. von Bahr, προέδρους τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen και J. N. Cunha Rodrigues (εισηγητή), δικαστές,

γενική εισαγγελέας: C. Stix-Hackl

γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η M. Carpenter, εκπροσωπούμενη από τον J. Walsh, barrister, κατόπιν παραγγελίας της J. Wyman, solicitor,

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από την G. Amodeo, επικουρούμενης από τον D. Wyatt, QC,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την N. Yerrell,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της M. Carpenter, εκπροσωπούμενης από τον J. Walsh, της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενης από την R. Magrill, επικουρούμενης από τον D. Wyatt, της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τις N. Yerrell και H. Michard, κατά τη συνεδρίαση της 29ης Μαΐου 2001,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 16ης Δεκεβρίου 1999, που περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 21 Φεβρουαρίου 2000, το Immigration Appeal Tribunal, βάσει του άρθρου 234 ΕΚ, υπέβαλε στο Δικαστήριο προδικαστικό ερώτημα σχετικό με την ερμηνεία του άρθρου 49 ΕΚ και της οδηγίας 73/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1973, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των υπηκόων των κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας στον τομέα της εγκαταστάσεως και της παροχής υπηρεσιών (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 144, στο εξής: οδηγία).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο δίκης μεταξύ της M. Carpenter, υπηκόου Φιλιππινών, και του Secretary of State for the Home Department (στο εξής: Secretary of State) σχετικής με το δικαίωμα της πρώτης να διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο

Η κοινοτική ρύθμιση

3 Το άρθρο 49, πρώτο εδάφιο, ΕΚ ορίζει:

«Στο πλαίσιο των κατωτέρω διατάξεων, οι περιορισμοί της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών στο εσωτερικό της Κοινότητας απαγορεύονται όσον αφορά τους υπηκόους των κρατών μελών που είναι εγκατεστημένοι σε κράτος της Κοινότητας άλλο από εκείνο του αποδέκτου της παροχής».

4 Η πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας ορίζει τα εξής:

«εκτιμώντας ότι η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, η οποία προβλέπεται από την συνθήκη και από τα γενικά προγράμματα για την κατάργηση των περιορισμών στην ελευθερία εγκαταστάσεως και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, συνεπάγεται την κατάργηση των περιορισμών διακινήσεως και διαμονής στο εσωτερικό της Κοινότητος των υπηκόων των κρατών μελών που επιθυμούν να εγκατασταθούν σε οποιοδήποτε από τα κράτη αυτά ή να παράσχουν εκεί υπηρεσίες».

5 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχεία α΄και γ΄, της οδηγίας ορίζει ότι:

«Τα κράτη μέλη καταργούν, υπό τους όρους που προβλέπονται στην παρούσα οδηγία, τους περιορισμούς στη διακίνηση και στη διαμονή:

α) των υπηκόων ενός κράτους μέλους που είναι εγκατεστημένοι ή επιθυμούν να εγκατασταθούν σε άλλο κράτος μέλος, προκειμένου να ασκήσουν μη μισθωτή δραστηριότητα, ή επιθυμούν να παράσχουν υπηρεσίες στο κράτος αυτό·

β) των υπηκόων των κρατών μελών που επιθυμούν να μεταβούν σε άλλο κράτος μέλος ως αποδέκτες παροχής υπηρεσιών·

γ) του συζύγου και των κάτω των 21 έτους τέκνων των εν λόγω υπηκόων, ανεξαρτήτως ιθαγενείας·

δ) των ανιόντων και των κατιόντων των εν λόγω υπηκόων και των συζύγων τους, οι οποίοι συντηρούνται από αυτούς, ανεξαρτήτως ιθαγενείας.»

6 Το άρθρο 4, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας διευκρινίζει:

«Για τους παρέχοντες υπηρεσίες και τους αποδέκτες αυτών το δικαίωμα διαμονής αντιστοιχεί στην διάρκεια της παροχής των υπηρεσιών».

Η εθνική ρύθμιση

7 Από τον Immigration Act 1971 (νόμο του 1971 περί αλλοδαπών) και τους United Kingdom Immigration Rules (House of Commons Paper 395) (διατάξεις περί αλλοδαπών που θέσπισε το Κοινοβούλιο του Ηνωμένου Βασιλείου το 1994, στο εξής: Immigration Rules) προκύπτει ότι ένα πρόσωπο που δεν είναι βρετανός υπήκοος μπορεί, κατά κανόνα, να εισέρχεται ή να διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο εφόσον έχει λάβει άδεια. Τέτοιου είδους άδειες ονομάζονται αντιστοίχως «άδεια εισόδου» και «άδεια διαμονής».

8 Στο άρθρο 7, παράγραφος 1, του Immigration Act 1988 (νόμου του 1988 περί αλλοδαπών) προβλέπονται τα εξής:

«Οι διατάξεις [του Immigration Act 1971] περί αδείας εισόδου ή διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο δεν ισχύουν για πρόσωπα τα οποία έχουν σχετικό δικαίωμα βάσει άμεσα ισχύουσας διατάξεως του κοινοτικού δικαίου ή βάσει άλλης διατάξεως θεσπισθείσας δυνάμει του άρθρου 2, παράγραφος 2, του European Communities Act 1972 (νόμου περί των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του 1972).»

9 Το σημείο 281 των Immigration Rules απαριθμεί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση άδειας εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο ως σύζυγος προσώπου που βρίσκεται και είναι εγκατεστημένο στο Ηνωμένο Βασίλειο. Στο πρώτο του εδάφιο, σημείο vi, ορίζει ότι ο αιτών πρέπει να διαθέτει ισχύον πιστοποιητικό εισόδου («entry clearance») ως σύζυγος, που να έχει εκδοθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο. Εντούτοις, η για άλλο λόγο άδεια εισόδου ή διαμονής προσώπου που βρίσκεται στο Ηνωμένο Βασίλειο μπορεί να μετατραπεί σε άδεια διαμονής του συζύγου αν πληρούνται οι προϋποθέσεις του σημείου 284 των Immigration Rules.

10 Το σημείο 284 των Immigration Rules θεσπίζει τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για τη χορήγηση παρατάσεως της άδειας διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο σε σύζυγο ενός προσώπου που βρίσκεται και είναι εγκατεστημένο στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το σημείο τους i ορίζει ότι ο αιτών πρέπει να διαθέτει περιορισμένη άδεια διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο — στην οποία περιλαμβάνεται η άδεια εισόδου — και το σημείο iv ορίζει ότι ο αιτών δεν μπορεί να έχει διαμείνει κατά παράβαση των νόμων περί αλλοδαπών.

11 Το άρθρο 3, παράγραφος 5, στοιχείο a, του Immigration Act 1971 θεσπίζει τους γενικούς κανόνες περί απελάσεως («deportation») από το Ηνωμένο Βασίλειο. Ορίζει:

«Πρόσωπο που δεν είναι Βρετανός υπήκοος μπορεί να απελαθεί από το Ηνωμένο Βασίλειο

a) αν, ενώ διαθέτει μόνον περιορισμένη άδεια εισόδου ή διαμονής, δεν τηρεί κάποιον από τους όρους της ή παραμένει στη χώρα καθ' υπέρβαση του χρόνου που προβλέπει η άδεια [...]».

12 Ειδικότερα, ως προς την απέλαση των συζύγων βρετανών υπηκόων, ο Secretary of State, πριν αποφασίσει ή όχι την απέλαση, υποχρεούται να λάβει υπόψη του, σύμφωνα με το σημείο 364 των Immigration Rules, τις ειδικές περιστάσεις κάθε περιπτώσεως. Εντούτοις, μια διακήρυξη γενικής πολιτικής (DP 3/96) προσδιορίζει τις περιστάσεις στις οποίες ο Secretary of State επιτρέπει κατ' αρχήν τη διαμονή συζύγων που μπορούν να απελαθούν ή που διαμένουν παρανόμως. Το σημείο 5 της διακηρύξεως αυτής ορίζει, ως γενικό κανόνα, ότι οι απελάσεις δεν πρέπει να λαμβάνουν χώρα όταν το οικείο πρόσωπο έχει συνάψει γνήσιο και διαρκή γάμο με πρόσωπο εγκατεστημένο στο Ηνωμένο Βασίλειο και όταν οι σύζυγοι έχουν συμ-

βιώσει στο Ηνωμένο Βασίλειο, συνεχώς, από την ημερομηνία του γάμου επί τουλάχιστον δύο χρόνια πριν την κίνηση της διαδικασίας απελάσεως. Η διακήρυξη αυτή προσθέτει ότι δεν είναι εύλογο να αναμένει κανείς ότι το εγκατεστημένο στο Ηνωμένο Βασίλειο πρόσωπο θα συνοδεύσει τον/την σύζυγό του σε περίπτωση απελάσεως.

Η κύρια δίκη

13 Η M. Carpenter, υπήκοος Φιλιππινών, έλαβε τουριστική άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 18 Σεπτεμβρίου 1994 για έξι μήνες. Παρέμεινε στο Ηνωμένο Βασίλειο μετά το πέρας της περιόδου αυτής και δεν ζήτησε παράταση της άδειάς της διαμονής. Στις 22 Μαΐου 1996 παντρεύτηκε τον Peter Carpenter, Βρετανό υπήκοο.

14 Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι ο P. Carpenter έχει επιχείρηση που ασχολείται με την πώληση χώρου για τη δημοσίευση διαφημίσεων σε ιατρικά και άλλα επιστημονικά περιοδικά και παρέχει στους εκδότες των εν λόγω περιοδικών διάφορες υπηρεσίες διοικητικής φύσεως και δημοσιεύσεως. Η επιχείρηση αυτή εδρεύει στο Ηνωμένο Βασίλειο, όπου εδρεύουν επίσης οι εκδότες των περιοδικών στα οποία αυτή πωλεί χώρο για τη δημοσίευση διαφημίσεων. Μεγάλο μέρος της δραστηριότητάς της πραγματοποιείται με διαφημιστές εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ο P. Carpenter ταξιδεύει σε άλλα κράτη μέλη για τις ανάγκες της επιχειρήσεώς του.

15 Στις 15 Ιουλίου 1996, η M. Carpenter ζήτησε από τον Secretary of State άδεια διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο ως σύζυγος υπηκόου αυτού του κράτους μέλους. Η αίτηση αυτή απορρίφθηκε με απόφαση του Secretary of State στις 21 Ιουλίου 1997.

16 Επιπλέον, ο Secretary of State αποφάσισε την απέλαση της M. Carpenter προς τις Φιλιππίνες. Η απόφαση αυτή προέβλεπε τη δυνατότητα για την M. Carpenter να εγκαταλείψει εθελουσίως το Ηνωμένο Βασίλειο. Διαφορετικά, ο Secretary of State θα υπέγραφε διαταγή απελάσεως, την ανάκληση της οποίας θα έπρεπε να ζητήσει η M. Carpenter πριν ζητήσει την άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο ως σύζυγος Βρετανού υπηκόου.

17 Η M. Carpenter προσέβαλε την απόφαση απελάσεως ενώπιον του Immigration Adjudicator (Ηνωμένο Βασίλειο), ισχυριζόμενη ότι ο Secretary of State δεν μπορεί να την απελάσει διότι αυτή έχει δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο βάσει του κοινοτικού δικαίου. Ισχυρίστηκε, συγκεκριμένα, ότι, δεδομένου ότι ο σύζυγός της πρέπει, για τις ανάγκες της επιχειρήσεώς του, να κυκλοφορεί σε άλλα κράτη μέλη για να παρέχει και να λαμβάνει υπηρεσίες, μπορεί να το πράττει ευκολότερα από τότε που η M. Carpenter φροντίζει τα παιδιά του από προγενέστερο γάμο, οπότε η απέλασή της περιορίζει το δικαίωμα του συζύγου της να παρέχει και να λαμβάνει υπηρεσίες.

18 Ο Immigration Adjudicator δέχθηκε ότι ο γάμος της M. Carpenter ήταν γνήσιος και ότι αυτή έπαιζε σημαντικό ρόλο στην ανατροφή των θετών της τέκνων. Δέχθηκε επίσης ότι αυτή συνέβαλε ίσως εμμέσως στην αυξανόμενη επιτυχία της επιχειρήσεως του συζύγου της και ότι αυτός παρείχε υπηρεσίες κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου. Σύμφωνα με τον Immigration Adjudicator, ο P. Carpenter έχει το δικαίωμα να ταξιδεύει σε άλλα κράτη μέλη για να παράσχει εκεί τις υπηρεσίες του και, προς τον σκοπόν αυτόν, έχει το δικαίωμα να συνοδεύεται από τη σύζυγό του. Εντούτοις, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ασκεί δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας κατά την έννοια του κοινοτικού δικαίου όταν διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο Immigration Adjudicator απέριψε, έτσι, την προσφυγή της M. Carpenter με απόφαση της 10ης Ιουνίου 1998.

19 Το Immigration Adjudicator Tribunal, ενώπιον του οποίου άσκησε έφεση η Carpenter, εκτιμά ότι το κοινοτικού δικαίου ζήτημα που ανακύπτει ενώπιόν του είναι το αν αντιβαίνει στο κοινοτικό δίκαιο και ειδικότερα στο άρθρο 49 ΕΚ και/ή στην οδηγία η εκ μέρους του υπουργού άρνηση χορηγήσεως του δικαιώματος διαμονής

στην M. Carpenter και η απόφασή του να την απελάσει τη στιγμή που, αφενός μεν, ο P. Carpenter ασκεί το δικαίωμά του να παρέχει υπηρεσίες εντός άλλων κρατών μελών, αφετέρου δε, η φροντίδα των τέκνων και του νοικοκυριού εκ μέρους της M. Carpenter βοηθεί έμμεσα και διευκολύνει την εκ μέρους του P. Carpenter άσκηση των δικαιωμάτων που αυτός αντλεί από το άρθρο 49 ΕΚ, παρέχοντάς του οικονομική ενίσχυση που του δίνει τη δυνατότητα να ασχολείται περισσότερο χρόνο με την επαγγελματική του δραστηριότητα.

20 Φρονώντας ότι η ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου είναι απαραίτητη για την επίλυση της διαφοράς που ανέκυψε, το Immigration Adjudicator Tribunal αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Οσάκις:

α) ο υπήκοος ενός κράτους μέλους που είναι εγκατεστημένος σ' αυτό το κράτος μέλος και παρέχει υπηρεσίες σε πρόσωπα, σε άλλα κράτη μέλη, και

β) η σύζυγός του δεν είναι υπήκοος κράτους μέλους,

μπορεί η μη υπήκοος κράτους μέλους σύζυγος να επικαλεστεί

i) το άρθρο 49 ΕΚ και/ή

ii) την οδηγία 73/148/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1973, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των υπηκόων των κρατών μελών στο εσωτερικό της Κοινότητας στον τομέα της εγκαταστάσεως και της παροχής υπηρεσιών,

προκειμένου να διεκδικήσει το δικαίωμα να διαμένει με τον σύζυγο στο κράτος μέλος καταγωγής του;

Διαφέρει η απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα στην περίπτωση που η μη υπήκοος κράτους μέλους σύζυγος βοηθεί έμμεσα τον υπήκοο κράτους μέλους στην παροχή υπηρεσιών εντός άλλων κρατών μελών, δεδομένου ότι ασχολείται με τη φροντίδα των τέκνων;»

Επί του προδικαστικού ερωτήματος

Παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο

21 Η M. Carpenter δέχεται ότι η ίδια δεν έχει, δυνάμει του κοινοτικού δικαίου, κανένα δικαίωμα διαμονής σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, αλλά ισχυρίζεται ότι τα δικαιώματά της απορρέουν από το δικαίωμα του P. Carpenter να παρέχει υπηρεσίες και να ταξιδεύει ελεύθερα εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Ο σύζυγός της έχει το δικαίωμα να ασκεί τη δραστηριότητά του σε ολόκληρη την εσωτερική αγορά χωρίς να του επιβάλλονται παράνομοι περιορισμοί. Η απέλαση της M. Carpenter θα επέβαλλε στον P. Carpenter να μεταβεί και να ζήσει μαζί της στις Φιλιππίνες ή να διασπάσει τον οικογενειακό πυρήνα αν παρέμενε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αμφότερες οι περι-

πτώσεις θα επηρέαζαν την επαγγελματική δραστηριότητα του P. Carpenter. Εξάλλου, δεδομένου ότι ο P. Carpenter παρέχει υπηρεσίες σε ολόκληρη την εσωτερική αγορά, δεν ευσταθεί ο ισχυρισμός ότι ο περιορισμός στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών που θα επιβαλλόταν στον P. Carpenter με την απέλαση της συζύγου του θα ήταν αποκλειστικά εθνικός.

22 Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, οι διατάξεις της οδηγίας έχουν ως συνέπεια, για παράδειγμα, ότι ένας Βρετανός υπήκοος που επιθυμεί να προβεί στην παροχή υπηρεσιών εντός άλλου κράτους μέλους έχει το δικαίωμα διαμονής στο κράτος αυτό για το χρονικό διάστημα της παροχής υπηρεσιών και ότι, κατά την ίδια περίοδο, η σύζυγός του έχει επίσης το δικαίωμα διαμονής στο κράτος αυτό. Εντούτοις, οι διατάξεις αυτές δεν παρέχουν κανένα δικαίωμα διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο σε Βρετανούς υπηκόους, οι οποίοι έχουν το δικαίωμα αυτό βάσει του εθνικού δίκαιου, ή στους συζύγους τους. Το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την ερμηνεία αυτή με την απόφαση της 7ης Ιουλίου 1992, C-370/90, Singh (Συλλογή 1992, σ. I-4265, σκέψεις 17 και 18).

23 Η ίδια κυβέρνηση υπενθυμίζει ότι, με την απόφαση της 27ης Ιουνίου 1996, C-197/94, Asscher (Συλλογή 1996, σ. I-3089), το Δικαστήριο εξέτασε το αν υπήκοος κράτους μέλους που ασκεί μη έμμισθη δραστηριότητα εντός άλλου κράτους μέλους, όπου και κατοικεί, μπορεί να επικαλεστεί το άρθρο 52 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 43 ΕΚ) έναντι του κράτους μέλους καταγωγής του, στο έδαφος του οποίου ασκεί άλλη μη έμμισθη δραστηριότητα. Το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 32 της αποφάσεως αυτής, ότι, μολονότι οι διατάξεις της Συνθήκης ελεύθερης εγκαταστάσεως δεν εφαρμόζονται επί καθαρώς εσωτερικής φύσεως καταστάσεων κράτους μέλους, το περιεχόμενο του άρθρου 52 της Συνθήκης δεν μπορεί, εντούτοις, να ερμηνευθεί κατά τρόπο ώστε να αποκλείονται από τις ευεργετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου οι υπήκοοι συγκεκριμένου κράτους μέλους όταν αυτοί, από δικές τους ενέργειες, βρίσκονται, έναντι του κράτους καταγωγής τους, σε κατάσταση εξομοιώσιμη προς αυτήν οποιουδήποτε άλλου προσώπου το οποίο απολαύει των δικαιωμάτων και ελευθεριών που διασφαλίζονται από τη Συνθήκη.

24 Εντούτοις, δεδομένου ότι ο P. Carpenter δεν άσκησε το δικαίωμά του επί της ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων, η σύζυγός του δεν μπορεί να επικαλεστεί τη νομολογία του Δικαστηρίου στις προαναφερθείσες αποφάσεις Singh και Asscher. Επομένως, πρόσωπο που βρίσκεται στην κατάσταση της M. Carpenter δεν μπορεί να αντλήσει από το κοινοτικό δίκαιο κανένα δικαίωμα εισόδου ή διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο.

25 Κατά την άποψη της Επιτροπής, πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ της καταστάσεως της M. Carpenter και της καταστάσεως του συζύγου υπηκόου της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, ο οποίος, ασκώντας το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας, εγκατέλειψε το κράτος μέλος καταγωγής του για άλλο κράτος μέλος με σκοπό να εγκατασταθεί ή να εργαστεί εκεί.

26 Στην περίπτωση αυτή, η σύζυγος, ανεξαρτήτως της ιθαγένειάς του, θα καλυπτόταν αναμφισβήτητα από το κοινοτικό δίκαιο και θα είχε το δικαίωμα να εγκατασταθεί μαζί με τον υπήκοο κράτους μέλους στο κράτος μέλος υποδοχής διότι, στην αντίθετη περίπτωση, ο εν λόγω υπήκοος θα αποθαρρυνόταν να ασκήσει το δικαίωμά του ελεύθερης κυκλοφορίας. Επιπλέον, όπως έκρινε το Δικαστήριο στη σκέψη 23 της προαναφερθείσας αποφάσεως Singh, η σύζυγος του κοινοτικού αυτού υπηκόου κράτους μέλους πρέπει, όταν ο εν λόγω υπήκοος επιστρέφει στη χώρα καταγωγής του, να έχει τουλάχιστον τα ίδια δικαιώματα εισόδου και διαμονής με αυτά που θα του αναγνώριζε το κοινοτικό δίκαιο αν ο σύζυγός της ή η σύζυγός του επιθυμούσε να εισέλθει και να διαμείνει σε άλλο κράτος μέλος.

27 Αντιθέτως, η αρχή που τίθεται με τη σκέψη 23 της προαναφερθείσας αποφάσεως Singh δεν μπορεί να εφαρμοσθεί σε περίπτωση όπως αυτή της κυρίας δίκης, όπου ο υπήκοος κράτους μέλους ουδέποτε επιδίωξε να εγκατασταθεί με τη σύζυγό του σε άλλο κράτος μέλος, αλλά παρέχει απλώς υπηρεσίες από το κράτος καταγωγής του. Η Επιτροπή κλίνει υπέρ της απόψεως ότι μια τέτοια κατάσταση πρέπει μάλλον να χαρακτηριστεί ως εσωτερική υπόθεση κατά την έννοια της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 27ης Οκτωβρίου 1982 στις υποθέσεις 35/82 και 36/82, Morson και Jhanjan (Συλλογή 1982, σ. 3723), οπότε το δικαίωμα της M. Carpenter να διαμένει στο Ηνωμένο Βασίλειο, αν υφίσταται, αποτελεί ζήτημα αποκλειστικώς εθνικού δικαίου.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

28 Προκαταρκτικώς, επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι οι διατάξεις της Συνθήκης περί ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και οι ρυθμίσεις που θεσπίζονται για την εφαρμογή

τους δεν μπορούν να εφαρμοστούν σε καταστάσεις που δεν παρουσιάζουν κανένα στοιχείο συνδέσεως με μια από τις καταστάσεις που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο (βλ., υπό την έννοια αυτή, ιδίως, απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 1999, C-97/98, Jägerskiöld, Συλλογή 1999, σ. I-7319, σκέψεις 42 έως 45).

29 Επιβάλλεται, στη συνέχεια, η επισήμανση ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 14 της παρούσας αποφάσεως, μεγάλο μέρος της επαγγελματικής δραστηριότητας του P. Carpenter συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών, έναντι αμοιβής, σε διαφημιστές εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη. Τέτοιες παροχές εμπίπτουν στην έννοια της παροχής υπηρεσιών κατά το άρθρο 49 ΕΚ, καθόσον ο παρέχων υπηρεσίες μετακινείται, για τον σκοπό αυτό, στο κράτος μέλος του αποδέκτη και καθόσον παρέχει διασυνοριακές υπηρεσίες χωρίς να μετακινηθεί από το κράτος μέλος στο οποίο είναι εγκατεστημένος (βλ., ως προς την πρακτική του «cold calling», απόφαση της 10ης Μαΐου 1995, C-384/93, Alpine Investmemts, Συλλογή 1995, σ. I-1141, σκέψεις 15 και 20 έως 22).

30 Η M. Carpenter επικαλείται επομένως το δικαίωμα ελεύθερης παροχής υπηρεσιών του άρθρου 49 ΕΚ. Εξάλλου, όπως έκρινε επανειλημμένα το Δικαστήριο, ο παρέχων υπηρεσίες μπορεί να επικαλεστεί έναντι του κράτους όπου είναι εγκατεστημένος την ελεύθερη παροχή των υπηρεσιών, εφόσον οι υπηρεσίες παρέχονται σε αποδέκτες εγκατεστημένους σε άλλο κράτος μέλος (βλ., ιδίως, την προαναφερθείσα απόφαση Alpine Investments, σκέψη 30).

31 Επιβάλλεται επίσης η επισήμανση ότι η οδηγία σκοπεί στην κατάργηση των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των υπηκόων των κρατών μελών εντός της Κοινότητας στον τομέα της εγκαταστάσεως και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

32 Από τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία και από το περιεχόμενο του άρθρου της 1, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', προκύπτει ότι αυτή έχει εφαρμογή όταν ένας υπήκοος κράτους μέλους εγκαταλείπει το κράτος μέλος καταγωγής του και μεταβαίνει σε άλλο κράτος μέλος, είτε για να εγκατασταθεί είτε για να παράσχει υπηρεσίες είτε για να λάβει εκεί υπηρεσίες.

33 Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται ιδίως από τα άρθρα 2, παράγραφος 1, σύμφωνα με το οποίο «[τ]α κράτη μέλη αναγνωρίζουν στα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 1 το δικαίωμα να εγκαταλείπουν την επικράτειά τους», 3, παράγραφος 1, σύμφωνα με το οποίο «[τ]α κράτη μέλη επιτρέπουν στα πρόσωπα που αναφέρονται στο άρθρο 1 την είσοδο στην επικράτειά τους με απλή επίδειξη δελτίου ταυτότητος ή διαβατηρίου εν ισχύι», 4, παράγραφος 1, σύμφωνα με το οποίο «[κ]άθε κράτος μέλος αναγνωρίζει δικαίωμα μόνιμης διαμονής στους υπηκόους των άλλων κρατών μελών που εγκαθίστανται στην επικράτειά του», και 4, παράγραφος 2, της οδηγίας, σύμφωνα με το οποίο «[γ]ια τους παρέχοντες υπηρεσίες και τους αποδέκτες αυτών το δικαίωμα διαμονής αντιστοιχεί στην διάρκεια της παροχής των υπηρεσιών».

34 Βέβαια, το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', της οδηγίας επεκτείνει το δικαίωμα μετακινήσεως και διαμονής σε άλλο κράτος μέλος στους συζύγους υπηκόων των κρατών μελών, τους οποίους αφορούν τα στοιχεία α' και β' του ίδιου άρθρου. Όμως, καθόσον η οδηγία σκοπεί να διευκολύνει τους υπηκόους των κρατών μελών στην άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης εγκατάστασης και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, τα δικαιώματα που παρέχονται στους συζύγους των εν λόγω υπηκόων σκοπούν να τους επιτρέπουν να συνοδεύουν τους συζύγους τους όταν αυτοί ασκούν, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει η οδηγία, τα δικαιώματα που αντλούν από τη Συνθήκη, με τη μετακίνηση ή τη διαμονή σε κράτος μέλος διαφορετικό από αυτό της καταγωγής τους.

35 Συνεπώς, από τον σκοπό που επιδιώκει η οδηγία και από το περιεχόμενό της προκύπτει ότι η οδηγία θεσπίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες υπήκοος κράτους μέλους, καθώς και τα άλλα πρόσωπα στα οποία αναφέρεται το άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχεία γ' και δ', μπορούν να εκγαταλείπουν το κράτος καταγωγής του εν λόγω υπηκόου και να εισέρχονται και να διαμένουν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, για τους σκοπούς του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχεία α' και β', και για τη διάρκεια που προσδιορίζει το άρθρο 4, παράγραφοι 1 ή 2.

36 Δεδομένου ότι η οδηγία δεν ρυθμίζει το δικαίωμα διαμονής των μελών της οικογενείας ενός παρέχοντος υπηρεσίες εντός του κράτους μέλους καταγωγής του, η

απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα εξαρτάται από το αν, σε περίπτωση όπως αυτή της κυρίας δίκης, το δικαίωμα διαμονής για τον σύζυγο μπορεί να συναχθεί από τις αρχές ή άλλους κανόνες του κοινοτικού δικαίου.

37 Όπως διαπιστώθηκε με τις σκέψεις 29 και 30 της παρούσας αποφάσεως, η M. Carpenter επικαλείται το δικαίωμα ελεύθερης παροχής υπηρεσιών του άρθρου 49 ΕΚ. Οι υπηρεσίες που παρέχει ο P. Carpenter αντιστοιχούν κατά μεγάλο μέρος στην οικονομική του δραστηριότητα που αναπτύσσεται εντός του κράτους καταγωγής του υπέρ ατόμων εγκατεστημένων στο έδαφος άλλων κρατών μελών και στο έδαφος των κρατών αυτών.

38 Στο πλαίσιο αυτό επιβάλλεται η υπενθύμιση ότι, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των κανονισμών και των οδηγιών του Συμβουλίου σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των μισθωτών και άλλων εργαζομένων εντός της Κοινότητας [βλ., π.χ. άρθρο 10 του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1612/68 του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 144)· άρθρα 1 και 4 της οδηγίας 68/360/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Οκτωβρίου 1968, περί καταργήσεως των περιορισμών στη διακίνηση και στη διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 43), και άρθρα 1, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και 4 της προαναφερθείσας οδηγίας 73/148], ο κοινοτικός νομοθέτης αναγνώρισε τη σημασία που έχει η διασφάλιση της προστασίας της οικογενειακής ζωής των υπηκόων των κρατών μελών για την κατάργηση των περιορισμών στην άσκηση των θεμελιωδών ελευθεριών που κατοχυρώνει η Συνθήκη.

39 Όμως, δεν αμφισβητείται ότι ο χωρισμός του ζεύγους Carpenter θα έθιγε την οικογενειακή τους ζωή και, ως εκ τούτου, τις συνθήκες ασκήσεως μιας θεμελιώδους ελευθερίας από τον P. Carpenter. Συγκεκριμένα, η ελευθερία αυτή δεν μπορεί να είναι πλήρης αν ο P. Carpenter κωλύεται να την ασκήσει λόγω των εμποδίων τα οποία υφίστανται, στη χώρα καταγωγής του, όσον αφορά την είσοδο και τη διαμονή της συζύγου του (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Singh, σκέψη 23).

40 Συναφώς, επιβάλλεται η επισήμανση ότι ένα κράτος μέλος μπορεί να επικαλεστεί λόγους γενικού συμφέροντος για να δικαιολογήσει εθνική ρύθμιση που μπορεί να παρεμπορίσει την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών μόνον όταν η ρύθμιση αυτή συνάδει προς τα θεμελιώδη δικαιώματα, για τον σεβασμό των οποίων μεριμνά το Δικαστήριο (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 18ης Ιουνίου 1991, C-260/89, ΕΡΤ, Συλλογή 1991, σ. I-2925, σκέψη 43, και της 26ης Ιουνίου 1997, C-368/95, Familiapress, Συλλογή 1997, σ. I-3689, σκέψη 24).

41 Η απόφαση απελάσεως της M. Carpenter αποτελεί περιορισμό στην άσκηση από τον P. Carpenter του δικαιώματός του σεβασμού της οικογενειακής του ζωής, κατά την έννοια του άρθρου 8 της Συμβάσεως περί προασπίσεως των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη, στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: Σύμβαση), ο οποίος αποτελεί μέρος των θεμελιωδών δικαιωμάτων τα οποία, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, επιβεβαιωθείσα εξάλλου στο προοίμιο της Ευρωπαϊκής Ενιαίας Πράξης και στο άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ, προστατεύονται στην κοινοτική έννομη τάξη.

42 Έστω και αν η Σύμβαση δεν κατοχυρώνει υπέρ του αλλοδαπού κανένα ιδιαίτερο δικαίωμα εισόδου ή διαμονής σε συγκεκριμένο κράτος, ο αποκλεισμός ενός προσώπου από κράτος στο οποίο ζουν οι οικείοι του μπορεί να αποτελέσει περιορισμό του δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής, όπως αυτό κατοχυρώνεται από το άρθρο 8, παράγραφος 1, της Συμβάσεως. Τέτοιος περιορισμός αντίκειται στη Σύμβαση αν δεν πληροί τις απαιτήσεις της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου, δηλαδή, αν δεν «προβλέπεται εκ του νόμου», δεν επιβάλλεται από έναν ή περισσότερους νόμιμους στόχους που αριθμούνται στην εν λόγω παράγραφο και δεν είναι «απαραίτητος για μια δημοκρατική κοινωνία», δηλαδή δεν δικαιολογείται από επιτακτική κοινωνική ανάγκη και είναι, ιδίως, ανάλογος προς τον νόμιμο στόχο που επιδιώκεται (βλ., ιδίως, ΕΔΔΑ, απόφαση Boultif κατά Ελβετίας, της 2ας Αυγούστου 2001, *Recueil des arrêts et décisions 2001-IX,* παράγραφοι 39, 41 και 46).

43 Η απόφαση απελάσεως της M. Carpenter που ελήφθη υπό περιστάσεις όπως αυτές της κυρίας δίκης δεν τηρεί τη δίκαιη στάθμιση των υφισταμένων συμφερόντων, ήτοι, αφενός, το δικαίωμα του P. Carpenter προς σεβασμό της οικογενειακής του ζωής και, αφετέρου, την προστασία της δημόσιας τάξεως και δημόσιας ασφάλειας.

44 Μολονότι, στην κυρία δίκη, η σύζυγος του P. Carpenter παρέβη τους νόμους του Ηνωμένου Βασιλείου περί των αλλοδαπών με το να μη εγκαταλείψει το εθνικό έδαφος μετά τη λήξη της άδειάς της παραμονής ως επισκέπτριας, η διαγωγή της από την άφιξή της στο Ηνωμένο Βασίλειο τον Σεπτέμβριο του 1994 υπήρξε ανεπίληπτη, οπότε δεν είναι δυνατό να θεωρηθεί ότι μπορεί να αποτελέσει κίνδυνο για τη δημόσια τάξη και δημόσια ασφάλεια. Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι ο γάμος του ζεύγους Carpenter, που τελέσθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1996, είναι γνήσιος και ότι η M. Carpenter διάγει πραγματική οικογενειακή ζωή, έχοντας ιδίως τη φροντίδα των τέκνων του συζύγου της από τον πρώτο του γάμο.

45 Υπό τις συνθήκες αυτές, η απόφαση απελάσεως της M. Carpenter αποτελεί περιορισμό δυσανάλογο προς τον επιδιωκόμενο σκοπό.

46 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο υποβληθέν ερώτημα επιβάλλεται να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 49 ΕΚ, υπό το φως του θεμελιώδους δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής, πρέπει να ερμηνευθεί, σε περίπτωση όπως αυτή της κυρίας δίκης, ως απαγορεύον στο κράτος μέλος καταγωγής του παρέχοντος υπηρεσίες, εγκατεστημένου σε αυτό και παρέχοντος υπηρεσίες σε αποδέκτες εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη, να αρνείται στη σύζυγο, υπήκοο τρίτης χώρας, του εν λόγω παρέχοντος τη διαμονή στο έδαφός του.

Επί των δικαστικών εξόδων

47 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, που κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με διάταξη της 16ης Δεκεμβρίου 1999 το Immigration Appeal Tribunal, αποφαίνεται:

Το άρθρο 49 ΕΚ, υπό το φως του θεμελιώδους δικαιώματος σεβασμού της οικογενειακής ζωής, πρέπει να ερμηνευθεί, σε περίπτωση όπως αυτή της κυρίας δίκης, ως απαγορεύον στο κράτος μέλος καταγωγής ενός παρέχοντος υπηρεσίες, εγκατεστημένου σε αυτό και παρέχοντος υπηρεσίες σε αποδέκτες εγκατεστημένους σε άλλα κράτη μέλη, να αρνείται στη σύζυγο, υπήκοο τρίτου κράτους, του εν λόγω παρέχοντος τη διαμονή στο έδαφός του.

Rodríguez Iglesias	Colneric	von Bahr
Gulmann	Edward	Puissochet
Wathelet	Schintgen	Cunha Rodrigues

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 11 Ιουλίου 2002.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias